

Sygn. akt I CSK 599/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa W. K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi [...]
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 września 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 kwietnia 2015 r.,

**oddala skargę kasacyjną;
zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1800 zł (jeden
tysiąc osiemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 18 marca 2014 r. oddalił powództwo W. K. o zasądzenie od Skarbu Państwa Ministra [...] kwoty 53,997 zł, 38 zł z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania.

Podstawę wyroku stanowiły następujące ustalenia faktyczne.

Powód był zatrudniony na czas nieokreślony na stanowisku Naczelnika Wydziału Prawno - Organizacyjnego w [...]. Decyzją z dnia 23 czerwca 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) w związku z osiągnięciem przez powoda wieku emerytalnego przyznał mu emeryturę począwszy od dnia 1 marca 2009 r. i od tego dnia powód łączył zatrudnienie u dotychczasowego pracodawcy z prawem do emerytury. Sytuacja uległa zmianie po wejściu w życie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726 ze zm. – dalej jako „u.z.u.f.” lub „ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r.”), której art. 6 pkt 2 dodał do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm. – dalej jako „u.e.r.f.u.s.”) art. 103a zawieszający prawo do emerytury bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Wówczas powód, aby uniknąć zawieszenia wypłaty przysługującej mu emerytury, rozwiązał stosunek pracy. Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. K 21/12 (Dz. U. 2012, poz. 1285) Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 28 u.z.u.f. w zw. z art. 103a u.e.r.f.u.s. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji. Sąd Okręgowy przyjął, że powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego stanowi konieczne dla dochodzonego przez powoda roszczenia odszkodowawczego art. 417 § 1 i art. 417¹ § 1 k.c.) stwierdzenie we właściwym postępowaniu niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją. Mimo stwierdzenia istnienia prejudykatu dla odpowiedzialności Skarbu Państwa z tytułu bezprawia legislacyjnego uznał jednak, że roszczenie to nie zasługuje na

uwzględnienie albowiem powód nie wykazał adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwym uregulowaniem ustawowym, a stwierdzoną szkodą, której naprawienia się domagał. W ocenie tego Sądu skoro powód z własnej woli rozwiązał stosunek pracy i pracy tej faktycznie nie świadczył na rzecz swojego pracodawcy, to potencjalne wynagrodzenie, jakie otrzymywałby gdyby umowy nie rozwiązał nie może stanowić szkody w rozumieniu art. 415 k.c.

W uwzględnieniu apelacji powoda Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2015 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego przez uwzględnienie powództwa.

Nie podzielił stanowiska Sądu Okręgowego, że powód nie sprostął obowiązkowi wykazania adekwatnego związku przyczynowego między bezprawiem legislacyjnym a doznaną szkodą oraz wykazania szkody co do okresu 17 miesięcy poczynając od października 2011 r. Wskazał, że ustalenie adekwatnej relacji kauzalnej jest możliwe także pośrednio, tak jak w okolicznościach niniejszej sprawy, gdy wydanie aktu normatywnego miało realny wpływ na sferę prawną powoda jako osoby, która nabyła prawo do emerytury przed styczniem 2011 r. Ten krąg podmiotowy dotyczył skutki przedmiotowego aktu prawnego. Niewątpliwie jest bowiem, że rozwiązanie stosunku pracy przez powoda było wynikiem zmiany stanu prawnego, co zmusiło go do podjęcia do 30 września 2011 r. decyzji, czy będzie kontynuować zatrudnienie i wówczas wypłata świadczenia emerytalnego podlegała zawieszeniu, czy też rozwiąże stosunek pracy i zachowa ciągłość w wypłacie emerytury. W tym zakresie nie można mówić więc mówić o pełnej dobrowolności powoda. Od października 2011 r. ZUS wstrzymał wypłatę emerytur z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przyznanych w 2010 r. Ten stan rzeczy uległ zmianie z dniem 22 listopada 2012 r., kiedy to utraciły moc przepisy zobowiązujące do rozwiązania umowy o pracę tych pracowników, którzy w latach 2009 do 2010 uzyskali prawo do emerytury. Powód niewątpliwie do tego czasu wykonywałby dotychczasowe zatrudnienie. Emeryci z tych lat, którzy nie rozwiązali umowy o pracę i którym ZUS zawiesił emerytury mają prawo domagać się od ZUS jej wypłaty wraz z odsetkami za opóźnienie. Zgodnie z ustawą z dnia 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od 1 października 2011 do 21 listopada 2012 r. (Dz. U. 2014, poz. 169) na wniosek emeryta dokonuje się wypłaty emerytury wraz z ustawowymi

odsetkami, zawieszanej we wskazanym okresie. Jednak powód dokonał innego wyboru i nie podlegał wymienionej ustawie, chociaż poniósł szkodę w wysokości utraconych zarobków w okresie od 1 października 2011 do lutego 2013 r., co było następstwem wprowadzenia niekonstytucyjnych przepisów. Z dniem 1 października 2011 r. powód utracił możliwość otrzymywania obu świadczeń, przy czym niezależnie od dokonanego wyboru utrata jednego z nich pozostaje w związku z niekonstytucyjnymi przepisami. Powód nie podlegał zatrudnieniu u dotychczasowego, czy innego pracodawcy. Okres trzech miesięcy po listopadzie 2012 r. objęty byłby wypowiedzeniem umowy, gdyby pracodawca chciał z nim rozwiązać stosunek pracy.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego pozwany, reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, zarzucił naruszenie:

- 1/ art. 417 k.c. w zw. z art. 417¹ § 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie wynikające z przyjęcia, że wydanie przez Trybunał Konstytucyjny wyroku w dniu 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12 stanowi stwierdzenie we właściwym postępowaniu niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją dla roszczeń dochodzonych przez powoda,
- 2/ art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. i art. 417¹ § 1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie wynikające z przyjęcia, że pomiędzy szkodą wskazaną przez powoda w niniejszej sprawie, a wydaniem aktu normatywnego, którego wadliwość została stwierdzona wcześniej wskazanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego zachodzi adekwatny związek przyczynowy,
- 3/ art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. i art. 417¹ § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że utrata przez powoda szansy otrzymania wynagrodzenia za pracę na skutek dobrowolnego rozwiązania umowy o pracę stanowi szkodę bezprawną w postaci utraconych korzyści.

Wnosił o uchylenie i zmianę wyroku przez oddalenie apelacji powoda w części dotyczącej roszczenia o zapłatę kwoty 53.977,38 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania oraz zasądzenie kosztów postępowania na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa lub uchylenie zaskarżonego wyroku

w tej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Objęte zarzutami skargi kasacyjnej zagadnienia były już przedmiotem wypowiedzi orzeczniczych Sądu Najwyższego, który rozpoznając oparte na takich samych podstawach skargi kasacyjne Skarbu Państwa wyraził poglądy zgodne ze stanowiskiem przyjętymi w zaskarżonym wyroku. Słusznie nie znalazł w nich aprobaty pogląd prezentowany także obecnie w skardze kasacyjnej pozwanego, że stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. niezgodność z Konstytucją nie dotyczyła problemu ograniczenia prawa do wynagrodzenia za pracę lecz ograniczenia prawa do emerytury, a w konsekwencji wyrok ten nie stanowi prejudycjalnego stwierdzenia niezgodności z Konstytucją w zakresie uszczerbków majątkowych poniesionych przez osoby, które zaprzestały świadczenia pracy i w związku z tym nie doznały ograniczenia nabytych uprawnień emerytalnych. W uzasadnieniu swojego dotychczasowego stanowiska Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że ograniczony krąg adresatów regulacji wynikającej z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zw. z art. 103a u.e.r.f.u.s. dodanego przez art. 6 pkt 2 u.z.u.f.p. obejmuje wszystkie osoby, których prawo do emerytury powstało przed 1 stycznia 2011 r., kiedy to obowiązywała regulacja dopuszczająca możliwość łączenia emerytury z wynagrodzeniem za pracę (zob. wyrok SN z dnia 11 maja 2016 r., I CSK 350/15, nie publ.).

W sprawie nie było sporne, że powód został pozbawiony możliwości uzyskania łącznie dwóch świadczeń tj. emerytury i wynagrodzenia za pracę w następstwie wejścia w życie art.103a u.e.r.f.u.s, co zmusiło go do dokonania wyboru jednego z tych świadczeń. Wybór ten – jak prawidłowo ocenił Sąd Apelacyjny - pozostawał w związku przyczynowym z obowiązywaniem normy prawnej uznanej następnie za niekonstytucyjną (zob. wyrok SN z dnia 2 czerwca 2016 r., I CSK 513/15, nie publ.). Uznanie przez Trybunał Konstytucyjny, że określone przepisy są niezgodne z Konstytucją powoduje ich unicestwienie w systemie prawa tak jakby nigdy nie obowiązywały, a więc dotyczy to wszystkich zdarzeń, które zaistniały z ich uwzględnieniem. Powód, który rozwiązał stosunek pracy w celu uniknięcia zawieszenia uprawnień emerytalnych ze względu na

obowiązywanie przepisu ustawy uznanego następnie za niezgodny z Konstytucją mógł domagać się naprawienia szkody polegającej na utracie wynagrodzenia za pracę którą, gdyby nie niekonstytucyjny przepis wykonywałby w dalszym ciągu. Okoliczność ta, ani też wysokość szkody nie były w skardze kasacyjnej kwestionowane.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną, której podstawa okazała się nieuzasadniona oraz orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do jego wyniku (art. 398¹⁴, art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).

kc

db